

شهر مه‌که‌ن و بی داوايش دامه‌نیشن

عه‌بدولواحیدی خه‌نده‌په‌ش

ناچیتته‌میشکی هیچ ئاو‌ه‌زمه‌ندی‌که‌وه‌که‌نه‌ته‌وه‌یه‌کی چه‌ند هه‌زار ساله‌خواه‌نی سی‌پاره‌یه‌کی نووسراو له‌میژووی خوی به‌ده‌ستی خوی نه‌بی‌ت. چه‌توونه‌هیچ مروقی‌کی خاو‌ه‌ن ویزدان و لی‌زان له‌بوا‌ری میژوو بر‌پا بکات له‌ماوه‌ی هه‌زاران سال دا ئه‌و هه‌موو خان و سه‌ردار و میر و خونکار له‌نه‌ته‌وه‌یه‌کی هه‌لکه‌وی‌ت و هیچیان هۆشی نووسینه‌وه‌ی لاپه‌ره‌یه‌کی له‌ژیان و به‌سه‌ره‌اتی خویان و پرو‌داوه‌کانی ده‌ورو‌به‌ری خویانیان نه‌بو‌وبی‌ت، له‌کاتی‌کدا که‌ده‌ر و دراوسێ‌کانی خاو‌ه‌نی زانکۆ و ئه‌کا‌دی‌میا و په‌رتوو‌خانه‌و چی و چی بو‌ون. به‌لام ئه‌وه‌ی که‌به‌سه‌ر کوردا سه‌پینراوه‌و له‌هۆش و هزری ئاخ‌نراوه‌وا ده‌لی‌ت که‌کورد سه‌ره‌پای میژووی لانی‌که‌م ۲۰۰۰ ساله‌ی به‌لام خاو‌ه‌نی تاقه‌یه‌کی پرسته‌و وشه‌ی نووسراوه‌یش نییه‌. هه‌رچی هه‌یه‌له‌ولا‌ته‌که‌یدا بی‌ت یان له‌ولا‌تانی دراوسێ‌ی هه‌مووی هی بی‌گانه‌یه‌و هیچی مافی کوردی به‌سه‌ره‌وه‌نییه‌! ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر ئه‌و نووسراوانه‌به‌زمانی کوردیش نووسرا‌بن هه‌ر کوردی نین و هی کورد نین... به‌لکو‌و ئه‌وه‌زمانی‌کی تره‌ و ئیستا نه‌ماوه‌و فه‌وتاوه‌!... ئه‌و ناهه‌قی و سته‌م و بی‌دادی و چه‌واشه‌کاری‌یه‌وای کردووه‌ئه‌م‌پۆ تا‌کی کورد خۆشی قه‌ناعت به‌وه‌بکات که‌فه‌ره‌نگ و وێژه‌ی نوسه‌واری نه‌بو‌وه‌و نییه‌؛ و هه‌رچی هه‌یه‌هی نه‌ته‌وه‌ی سه‌رده‌ست و زالم و سته‌م‌کاره‌. خوه‌یه‌کی نادروست و نابه‌جی له‌میشکی تا‌کی کورد دا جی‌گیر بو‌وه‌که‌هه‌موو که‌س و نه‌ته‌وه‌یه‌کی له‌خوی بال‌تر و پی‌رۆ‌تر ده‌زانی‌ت و خوی له‌هه‌مو‌وان که‌م‌تر و سووک‌تر ده‌بینی‌ت..

به‌خته‌وه‌رانه‌، کورد به‌هه‌ر هۆیه‌که‌وه‌بی‌ت، ئه‌گه‌ر میژووی نووسه‌واریشی نه‌بی‌ت وه‌ک بی‌گانه‌کان ده‌لین، به‌لام وێژه‌یه‌کی ره‌نگین و زه‌نگین و له‌بن نه‌هاتووی زاره‌کی هه‌یه‌که‌هه‌مووی پوخته‌و پاله‌فته‌ی پاک و په‌تی ئه‌و میژوو‌ه‌نووسراوه‌یه‌یه‌که‌به‌نا‌هه‌ق لی‌ی دزراوه‌و شی‌وینراوه‌و فه‌وتینراوه‌. ئامۆ‌زگاری و په‌ند و پین‌وینی و به‌یت و باو و چیرۆک و سه‌بر‌ده‌و فه‌رمایشی پیر و هه‌کی‌مان و ده‌یان شتی جو‌راوجۆر و بایمه‌ندی تر که‌هه‌ر کامه‌یان به‌شیک و جزمیک و فه‌سل و بابیک له‌په‌رتوو‌کی میژووی هه‌زاران ساله‌ی ئه‌م نه‌ته‌وه‌خاراو و له‌کل ده‌ره‌اتوو‌یه‌یه‌. هه‌رچه‌نده‌به‌شیک له‌م میژوو‌ه‌زاره‌کییه‌ به‌تایبه‌تی له‌ناوچه‌ی سو‌ران له‌فه‌وتان پر‌گار بو‌وه‌و چوو‌ته‌نیو تو‌ی په‌رتوو‌کانه‌وه‌؛ به‌لام به‌له‌به‌رچا‌و‌گر‌تنی فراوانی و مه‌زنی‌ی زمانی کوردی و ئه‌و وێژه‌زاره‌کییه‌ ده‌وله‌مه‌نده‌، ده‌کرئ بلین ئه‌وه‌ی په‌رژا‌وینه‌ته‌سه‌ر نووسینه‌وه‌ی و له‌فه‌وتان قوتاری بو‌وه‌، تنۆ‌کی‌که‌له‌ده‌ریایه‌ک و ده‌ن‌کی‌که‌له‌خه‌رمانی‌ک. هه‌ربۆیه‌کاری زۆر و ئه‌رکی قورس هیشتا له‌به‌رده‌مدایه‌و بیری ورد و مووقه‌ل‌یشی گه‌ره‌که‌.

وه‌ک دیاره‌ زۆربه‌ی نه‌ته‌وه‌و نه‌ژاده‌کانی دنیا له‌پرووی ئایین و مه‌زه‌به‌وه‌ تا راده‌یه‌کی زۆر یه‌ک‌ده‌ستن و هه‌ر ئه‌و یه‌ک‌ده‌ستییه‌ ئایینییه‌ش یه‌کی‌تی‌یی فه‌ره‌نگ و نه‌ری‌تی لیکه‌وتوو‌ته‌وه‌و یارمه‌تیده‌ری‌کی

باشیان بووه بۆ سهرکه وتن و کوکردنه وهیان له دهووری هیمما و سه مبولگه لیک که دواتر ناوی نراوه پیرۆزی و سهروه ری نه ته وهیی. کورد به ههر هۆیه که وه بیت له نیعمه تی هه بوونی یهک ئایین و باوه پ بیهش بووه و به زۆره ملی بیت یان به ویستی خۆی که دینی ئیسلامی هه لێژاردوه، نزیکه ی نیوه ی بووه به سوننی و نیوه که ی تری شیعه، جگه له که مایه تییه ئایینییه کانی تریش که هیچ کامیان بی پۆل و کاریگه ری نین. ئەم دابه شبوونه ی کورد به سهر شیعه و سوننی دا بهر له ههر شت گه و ره ترین زه بری له خودی کورد و یه کیتی نه ته وایه تییه که ی داوه و بووه ته خو ره بۆ لاشه ی ناسیۆنالیزمی کورد. مه سه له ئەوه نییه که یه کیک له م مه زه به نه خراپه و دژی کورده و ئەوه که باش و ئەرینییه، مه سه له ئەوه یه که ئەوه نده ی برۆا ئایینییه که گرنگی و بایه خی پێدراوه، مه سه له ی نه ته وایه تییه ئەوه نده به لاوه گرنگ نه بووه؛ و به رده وام لایه نی نه ته وایه تی خراوه ته ژیر سیبه ری ئایینه وه. له م نیوه دا دوژمنانیش ئەوه نده ی بۆیان لوواوه له پیناوی فراوانترکردنی که لینی نیوان ئەم دوو کورده دا فوویان به ژیه له مۆکانی ژیر خۆ له میشی ئاییندا کردوه و گه شان دوویانه ته وه... ههر بۆیه وه ئیستا و له م سه رده مه دا که شیعه و سوننی له ئاستی جیهانیدا تیغ له یه کتری ده سوون، هه ولێش نه دراوه که هیمما گه لیک ی کاریگه ر و شویندانه ری هاوبهش له نیوان شیعه و سوننی کورده دا بدوژیته وه و بکریت به بناغه و بنه مای کار و تیکۆشان بۆ هه مووان؛ و سه ره نجام ناسیۆنالیزمی کوردی له سه ر بنیات بنریت؛ له بنه پره تا ره نگه له باره ی کات و سه رده میشه وه دره نگ بیت بۆ وه ها کاریک. ئەوه که هه ندیک کهس و لایه ن له سه ره تا کانی سه ده ی رابردوه وه په نایان بۆ زیندووکردنه وه ی ئایینی زه رده شتی ده برد و بانگه شه یان بۆ ده کرد ههر کاردانه وه و ره نگدانه وه ی ئەم چاره ره شییه بوو... به برۆای نووسه ر ئەگه ر له ئایینییدا جیاوازی له نیوان ئەم دوو که رته به رچا و که وت بیت، له فه ره نگ و وێژه و زمان دا هاوبهش بوون و ئەوه نده له یه کتری دوور نه که وتوونه ته وه؛ ههر بۆیه پێی تی ده چیت وێژه ی زاره کیی کوردی که که یله له گه وه هه ری شه وچرا، زیندوو بکریته وه و له گه ل زاراوه و ده سته واژه و تیرمه زانستی و پامیاری و کۆمه ل ناسییه کانی ئەم سه رده مه هاوتا و هاوواتا بکری. جوړیک شکۆ و شانازی و پیرۆزی و مه زنیان پێ به خشریت که تاکی کورد به پێژه وه لێیان برۆانیت و له وێژدانی ناخودئاگای خۆیدا جیگایان بۆ ته رخان بکات.

ئەم نووسراوه یه هه ولێ کوکردنه وه و هاویرکردن و پۆله ندیکردنی وێژه ی زاره کیی کورد نادات؛ به لکوو له درێژه ی خۆیدا تی ده کو شیت و ته یه کی کورت و پر واتا و هه کیمانه ی کوردی بداته بهر تیشکی لیکۆلینه وه و توێژینه وه و به وردی بچیته نیوا خنییه وه و گرنگی و قورسایي ئەو و ته یه و ئاستی هۆشیاری و مرو قذۆستی دانه ران و برۆامه ندانی ئەم و ته یه بخاته به رچاوی خوینهر. ههروه ها ئەم نووسراوه یه هه ولده دات ئەو راستییه پروون بکاته وه، ئەگه ر تاکی کورد له زمان و وێژه و میژووی رابردووی خۆی به چاوی بایه خه وه بنۆریت، هیچی که متر نه بووه نه ک ته نیا له نه ته وه سه رده سته کانی تورک و فارس و عه رب، ته نانه ت له نه ته وه پێشکه وتووه کانی جیهانی. ئەگه ر ئەم پۆ کورد به مه نتیقی کوردی و به پێوه ر و پێودانگی کوردی برۆانیته گه نجینه ی وێژه ی خۆی، نایابترین و

به‌شی دووهم له‌م وته‌به‌نرخه ههم فه‌رمانه‌و ههم هو‌شيارکردنه‌وه‌يه‌و ههم هاندانه‌بو تا‌کی کورد که‌له‌به‌رامبه‌ر زولم و ناهه‌قی و ناعه‌دا‌له‌تيدا بي‌ده‌نگ نه‌بي‌ت. في‌ری ده‌کات که‌سته‌م و بي‌دادي نه‌په‌ژيني‌ت و هه‌رده‌م له‌به‌رامبه‌ر که‌موکو‌پ‌ری و ناته‌واوييه‌کاندا زما‌نی وازو هاواری به‌رز و ده‌نگی دلي‌ر بي‌ت. ئه‌وه‌ی که‌زور جي‌گای سه‌رنج و تي‌پرامانه‌ئه‌مه‌يه‌که‌ئه‌م وته‌جوان و شي‌رينه‌، ئه‌م ئاموزگارييه‌حه‌کي‌مانه‌يه‌سه‌ره‌پ‌رای ئه‌وه‌ی که‌داوای بي‌ده‌نگنه‌بوون ده‌کات له‌هه‌مان کاتي‌شدا ري‌نو‌يني ئه‌نجامدانی کاری توندوتی‌ژی نا‌کات و به‌وه‌نده‌به‌سه‌نده‌ده‌کات که‌بلي‌ت ني‌يه‌تی جه‌نگ و توندوتی‌زيتان نه‌بي‌ت، به‌لام له‌هه‌مبه‌ر سته‌ميشدا خاوه‌ن قسه‌بن و بي‌ده‌نگی هه‌لمه‌ب‌زي‌رن. هه‌ر کو‌مه‌لگايه‌ک داواکاريی چا‌کسازي و ئالو‌گور و بي‌شکه‌وتنی له‌زي‌اندانه‌بت ئه‌و

کۆمەلگایە ناتەندروستەو شایانی ئەوە نییە پێیگوتریت کۆمەلگای مروڤایەتی. مروڤ لەسروشتی خۆیدا ئارەزووی گۆران و جیگۆرکی و تیکەلای و هاموشوی هەیە. مروڤ بوونەوهریکی تەماعارەو ئەو تەماعەیش هەڵیدەنیت و دنە دەدات بۆ گەران بەدوای باشتەر و خۆشتەر و زۆرتەدا. بەلام ئەوەی لەم وتەپربایەخەدا بەرچاو دەکەوێت ئەمە یەكە نابیێت بیر لەتوندوتیژی بکریتهوه؛ بەلام چاوەدەستی و بێدەنگی و پشەتەستن بەقەزاوقەدەریش ناپەسەندەو ناکریت هەر بیریشی لێبکریتهوه.

بەئاوێر دانەوهرە پەردووی دوور و درێژی پەیداکاری و سەربزویی کورد بۆمان ڕوون دەبێتەوهر کە ڕۆلەکانی کورد لەهەر گۆشەو قوربانیکی ئەم نیشتمانەدەرفەتیا بۆ لووبیت، بەدرێزایی میژوو هەولێ بەجێهێنانی ئەم فەرمایشەپیرۆزە بایرانیا داو، لێ مخابن نەبەوردی چوونەتەنیو قوڵایی بیروکەوهر نەبەرامبەرەکانیشیان ئەوەندەخواوەن فەرەنگ و شارستانیەت و ڕۆشنیری بوون تا ڕێز بۆ ویست و داخواریەکانیان دابنێن؛ و تەنانەت هەولیان نەداوهر بۆ ساتیکیش گوێیان لێبگرن و خواستەکانیان بژنەفن. هەر بۆیە تا هەنووکەش کورد دەرەتانی پیاوەکردنی ئەم ئامۆزگارییە بۆ نەپەرخساوهر هەلێکی گونجای ئەوتوی دەست نەکەوتووهر بەوردی و قوولێ ئەم یەكەبئەزموێت.

شەر مەكەن ویی داوایش دامەنیش لەئەمرۆ لەبوارێ رامیاریدا دەرکێ چالاکانەبەکاربێنریت و لەباتی زۆر وشەو دەستەواژە بای ئەم سەردەمەسوودی لێوهربگیریت. (Civil disobedience) نافەرمانیی مەدەنی، (Nonviolence activity) چالاکی ناتوندوتیژی و زۆر دەستەواژە تر هەیه کەرەنگەلەنیوهر کەدا بەقەد و تەکووردییەكەیش واتادار نەبن.

ئەم وتەیه تاکەوتە یێشینانمان نییەكەئاوا جوان و ڕەوان و پەڕ حیکمەت بێت و لەخزمەتی ئاشتی و مروڤایەتی و دادپەروهریدا بێت. ماریفەتی پیرەکانی هەورامان، ئامۆزگارییەکانی خدری زینە، پەندەکانی ئێلبەگی جاف و هتە... هەموو شایانی لێوردبوونەوهر توێژینهوهر و پێویستەهەولێ نووسینهوهر لێکۆلینهوهر وردیان بۆ بدریت.